

EINAR MO

OPPGAVER MED LØSNINGER I
RETTSLÆRE

FOR ØKONOMISK/ADMINISTRATIVE STUDIER, REVISOR-
STUDIET OG EIENDOMSMEGLERSTUDIET

5. UTGAVE

CAPPELEN DAMM AKADEMISK

Forord

Oppgaveskriving er et meget viktig verktøy både for å lære seg juss og for å trene på å løse oppgaver av samme type som de man vil kunne få på eksamen. Denne boken er i første rekke myntet på studenter som har rettslære i forbindelse med siviløkonomstudiet, økonomiske og administrative studier på høyskolenivå, revisorstudiet og eiendomsmeglerstudiet. Men også jusstudenter vil kunne ha en viss nytte av boken.

Boken inneholder praktiske oppgaver med løsningsforslag. Jeg har gjort noen grep for å gjøre boken så brukervennlig som mulig. Temaet for hver oppgave er angitt i ingressen, slik at studentene lett kan se hva oppgaven handler om – før de begynner å arbeide med oppgaven. Dette av respekt for studentenes tid. Oppgavene er også delt inn i vanskelighetsgradene lett, middels og vanskelig.

Dette har jeg gjort for at studentene skal kunne tilpasse oppgaveskrivingen til det stadiet de til enhver tid befinner seg på i studiet. Nå skal det også sies at en slik inndeling nødvendigvis må bli noe skjønnsmessig, og det er vel også slik at det som er lett for noen, kan være vanskelig for andre – og omvendt.

Jeg vil takke min kjære kone Kirsti Torbjørnson og min gode kollega høyskolelektor Jakob Chr. Petersen, som har vært mine «sparringpartnere» under arbeidet med boken.

Det har vært sagt at førsteutgaver aldri burde ha vært skrevet. Det er helt sikkert feil og svakheter i denne boken også, og jeg er takknemlig for alle tilbakemeldinger i den forbindelse.

Bø i Telemark, april 2013

Einar Mo

Forord til 2. utgave

Den viktigste endringen i forhold til første utgave, er at jeg har utvidet boken med et nytt oppgavekapittel. Det nye kapittelet består av oppgaver med tilhørende løsningsforslag innenfor temaet økonomisk kriminalitet.

I tillegg er boken søkt ajourført.

Bø i Telemark, april 2014

Einar Mo

Forord til 3. utgave

Boken har igjen fått et nytt kapittel med tilhørende løsningsforslag. Temaet for det nye kapittelet er juridisk metode (rettskildelære). Dessuten er boken ajourført, blant annet som følge av ikrafttredelsen av straffeloven av 2005.

Bø i Telemark, oktober 2015

Einar Mo

Forord til 4. utgave

Nytt fra forrige utgave er at boken har fått et ekstra kapittel. Det nye kapitlet inneholder oppgaver og løsningsforslag i odelsrett. Dette er spesielt myntet på de som studerer eiendomsmegling. Odelsrett er et viktig men vanskelig rettsområde med mange fallgruver, og praktisk øvelse er en forutsetning for å mestre det. Boken er også søkt ajourført.

Bø i Telemark, november 2017

Einar Mo

Forord til 5. utgave

Nytt fra forrige utgave er at et par oppgaver er byttet ut og erstattet med nye. I noen oppgaver er også oppgaveteksten forenklet. Siden forrige utgave har det vært en del lovendringer. Boken skal være ajour med disse nå.

Bø i Vestfold-Telemark, april 2021

Einar Mo

Innhold

Forord	5
Forord til 2. utgave	7
Forord til 3. utgave	9
Forord til 4. utgave	11
Forord til 5. utgave	13
Om å skrive juridiske eksamensoppgaver	27
Viktigheten av å jobbe med oppgaver	27
Hva må jeg kunne for å skrive en god oppgave?	28
Oppgaveteknikk: Hvordan skriver jeg en god oppgave?	29
Løsning av praktiske oppgaver	29
Løsning av teoretiske oppgaver	34
OPPGAVER	37
1 Juridisk metode	39
1.1 Fra topp til tå	39
1.2 Vergemålsloven	39
1.3 På kollisjonskurs nr. 1	40
1.4 På kollisjonskurs nr. 2	40
1.5 På kollisjonskurs nr. 3	40
1.6 På kollisjonskurs nr. 4	41
1.7 Hønsehaukdommen	41
1.8 Bilbeltedommen	42
1.9 Mobiltelefondommen	42
1.10 Ihendehavergjeldsbrev	44

2	Ektefellers og samboeres formuesforhold og kreditorenes beslagsrett	45
2.1	Guri og Thor Erik.....	45
2.2	Forsørgelsesplikt.....	45
2.3	Kari og Lars.....	46
2.4	Skogliveien 88.....	46
2.5	Petters kredittkortgjeld.....	47
2.6	Ansvar for boliglån.....	48
2.7	Skolestart.....	48
2.8	«Havly».....	49
2.9	Kirkeveien 22.....	49
2.10	Bryllupsgaven.....	50
3	Arverett	52
3.1	Arven etter «Onkel Skrue».....	52
3.2	Gunnar Olsens arvinger.....	52
3.3	Arven etter Petrine.....	53
3.4	Arven etter Kari og Kjell Olsen.....	53
3.5	Marias arv.....	54
3.6	Utro arving.....	54
3.7	Enke Kari Ås.....	55
3.8	Gunnar Grukks siste vilje.....	55
3.9	Ove Larsens testament.....	56
3.10	Peder Ås' testament.....	57
4	Odelsrett	58
4.1	Oppigarden.....	58
4.2	Dalebo nr. 1.....	58
4.3	Dalebo nr. 2.....	59
4.4	Bratterud gård.....	59
4.5	Fyll inn det som mangler!.....	59
4.6	Frammigarden.....	60
4.7	Berg gård.....	60
4.8	Lillebøen.....	61
4.9	Toretorp.....	61
4.10	Himmelturen.....	61
5	Avtalerett	63
5.1	Privat parkering.....	63
5.2	Salg av høytrykksspyler.....	63
5.3	Salg av bruktbil.....	64

5.4	Gjødselspreder og fôrhøster.....	66
5.5	Lady Bella.....	66
5.6	Oppsigelse av «Fotball 24/7».....	67
5.7	Olemann og Nilsemann.....	68
5.8	The Water Bike	69
5.9	Drømmejobben som forsvant	70
5.10	Det rosa vidunderet	71
6	Kjøpsrett (løsøre)	72
6.1	Er dette kjøp?	72
6.2	Er dette forbrukerkjøp?.....	73
6.3	Kjøp av radonmåler	74
6.4	Kjøp av byggevarer.....	74
6.5	Skomaker Hansens PC-kjøp	76
6.6	Timberland GmbH.....	76
6.7	Sofaen «Softy»	77
6.8	«Sjøsnøgg 200».....	78
6.9	Oslo Mopedlager AS.....	79
6.10	Angrende kjøper	79
7	Kjøp og oppføring av fast eiendom	81
7.1	Lovvalgets kval	81
7.2	Uklar betaling	82
7.3	Hans Hus' hus	83
7.4	Transformator i kjelleren	83
7.5	Villaen som brant ned.....	85
7.6	Bolig eller småbruk?.....	85
7.7	Oppføring av bolig.....	86
7.8	Ublu pris	87
7.9	Per Christian vs. Storebygg AS.....	88
7.10	På sviktende grunn	89
8	Fast eiendoms rettsforhold	90
8.1	Kortedrag	90
8.2	Den forbaska tomta	91
8.3	Peders stirett	91
8.4	Stien over Peder Ås' eiendom	92
8.5	Gjerdet på Marte Kirkeruds eiendom.....	93
8.6	Solvikas perle	94
8.7	Guri og Kjell Grukks hytte.....	94

8.8	Brønnen som forsvant.....	95
8.9	Tuttahytta.....	95
8.10	Ti kjappe.....	97
9	Pengekravsrett	98
9.1	«Lån overtatt fra Peder Ås».....	98
9.2	Småbåthavna i Lillevik	98
9.3	Dobbel husleie	99
9.4	Ole Volds lån	100
9.5	Data Business.....	100
9.6	Motregning.....	101
9.7	Solidariske studenter	102
9.8	Svartmaling.....	103
9.9	Lars Lopps gjeldsbrevlån.....	103
9.10	Takstein i hodet.....	104
10	Pante- og kausjonsrett	106
10.1	Pantsettelse av båt.....	106
10.2	Pantsettelse av Storgaten 24	106
10.3	Pant i fremmed hus	107
10.4	Pantet som brant	107
10.5	Lillevik Sykler AS.....	108
10.6	Gundersen & Sønn AS.....	108
10.7	Den «gode» nabo	109
10.8	Kåre kausjonist.....	110
10.9	Hans og Grete	110
10.10	Tores kausjon.....	111
11	Selskapsrett	113
11.1	Johan trenger juridisk veiledning.....	113
11.2	Suppevogna	113
11.3	Brukt og Billig AS	114
11.4	Multi Partner AS.....	115
11.5	Pene Biler AS	115
11.6	Party Tour AS.....	116
11.7	Gårdsturisme i Telemark	117
11.8	Overdragelse av aksjer	118
11.9	Bizznizz & Sånn ANS.....	118
11.10	Advokatfirmaet Kreativ Forretningsjuss ANS.....	119

12 Forvaltningsrett	121
12.1 Småplukk	121
12.2 Leieøkning i Lillevik havn	122
12.3 Kontrolltiltak på Lillevik sykehus	122
12.4 Ansvar for gamle synder	123
12.5 Lillevik Parkering AS	124
12.6 Brudd på taushetsplikt?	124
12.7 Advokatmat	125
12.8 Dispensasjon i byggesak	126
12.9 Uheldige Anton	127
12.10 Innsyn i tilbud	127
13 Arbeidsrett	129
13.1 Ansettelse av vaktmester	129
13.2 Trekk i lønn	130
13.3 Ferieavvikling hos Right Price High AS	130
13.4 Oppsigelsesfrister	131
13.5 IT-konsulent Peder Ås	132
13.6 Flom hos Lillevik Jernvare	132
13.7 Utpasseringskontroll	133
13.8 GPS-data	134
13.9 Rusmiddeltesting	134
13.10 Frisørsalongen «Night & Day»	135
14 Markedsføringsrett	136
14.1 «Få kjerringene ut fra tinget!»	136
14.2 Salgsgaranti	137
14.3 Kontant betaling forbudt	138
14.4 Eiendomsnytt	138
14.5 King Eiendomsmegling AS	139
14.6 Serious Business AS	139
14.7 Hvilke vedtak?	140
14.8 Fordelskort hos Lillevik borettslag	140
14.9 Lagbilder	141
14.10 Giftekniv.no	141
15 Tvangsfullbyrdelse, gjeldsforhandling og konkurs	143
15.1 Predator Inkasso AS	143
15.2 Fem på rappen nr. 1	144
15.3 Fem på rappen nr. 2	144

15.4	Fraværdsdom i forliksrådet	144
15.5	Ingers innsigelser.....	145
15.6	Gartner Petter Åsen.....	146
15.7	Arkitekt Larsen.....	146
15.8	Industribeledning AS.....	147
15.9	Spamakk AS.....	147
15.10	Advokat Anton Glad.....	148
16	Økonomisk kriminalitet	149
16.1	Lett oppvarming.....	149
16.2	Åtte grunnleggende	149
16.3	Billige bildeler	150
16.4	Ungdomsopprør og skinnjakkesalg.....	150
16.5	Edvald Skunchs ukjente maleri	151
16.6	En stresskoffert med penger	152
16.7	Overfakturering.....	153
16.8	Hva galt har egentlig Peder gjort?	153
16.9	Ikke telling på partikkeltellerne	154
16.10	Lønnsutbetalinger til Tore Topp	155
	LØSNINGSFORSLAG	157
1	Juridisk metode	159
1.1	Fra topp til tå	159
1.2	Vergemålsloven	159
1.3	På kollisjonskurs nr. 1.....	159
1.4	På kollisjonskurs nr. 2.....	160
1.5	På kollisjonskurs nr. 3.....	160
1.6	På kollisjonskurs nr. 4.....	160
1.7	Hønsehaukdommen.....	161
1.8	Bilbeltedommen.....	161
1.9	Mobiltelefondommen.....	161
1.10	Ihendehavergjeldsbrev	162
2	Ektefellers og samboeres formuesforhold og kreditorenes beslagsrett	163
2.1	Guri og Thor Erik.....	163
2.2	Forsørgelsesplikt.....	164
2.3	Kari og Lars.....	165
2.4	Skogliveien 88.....	165
2.5	Petters kredittkortgjeld.....	166
2.6	Ansvar for boliglån	167

2.7	Skolestart	167
2.8	«Havly»	168
2.9	Kirkeveien 22.....	168
2.10	Bryllupsgaven	169
3	Arverett	171
3.1	Arven etter «Onkel Skrue»	171
3.2	Gunnar Olsens arvinger	172
3.3	Arven etter Petrine.....	172
3.4	Arven etter Kari og Kjell Olsen	173
3.5	Marias arv	173
3.6	Utro arving.....	174
3.7	Enke Kari Ås.....	174
3.8	Gunnar Grukks siste vilje	175
3.9	Ove Larsens testament	175
3.10	Peder Ås' testament.....	176
4	Odelsrett	178
4.1	Oppigarden.....	178
4.2	Dalebo nr. 1.....	178
4.3	Dalebo nr. 2.....	179
4.4	Bratterud gård	179
4.5	Fyll inn det som mangler!.....	179
4.6	Frammigarden	180
4.7	Berg gård	180
4.8	Lillebøen	180
4.9	Toretorp.....	181
4.10	Himmelturen	181
5	Avtalerett	182
5.1	Privat parkering.....	182
5.2	Salg av høytrykksspyler	183
5.3	Salg av bruktbil.....	183
5.4	Gjødselspreder og fôrhøster.....	187
5.5	Lady Bella.....	188
5.6	Oppsigelse av «Fotball 24/7».....	188
5.7	Olemann og Nilsemann.....	189
5.8	The Water Bike	190
5.9	Drømmejobben som forsvant	191
5.10	Det rosa vidunderet	192

6	Kjøpsrett (løsøre)	194
6.1	Er dette kjøp?	194
6.2	Er dette forbrukerkjøp?	195
6.3	Kjøp av radonmåler	198
6.4	Kjøp av byggevarer	198
6.5	Skomaker Hansens PC-kjøp	201
6.6	Timberland GmbH	202
6.7	Sofaen «Softy»	202
6.8	«Sjøsnoegg 200»	203
6.9	Oslo Mopedlager AS	205
6.10	Angrende kjøper	205
7	Kjøp og oppføring av fast eiendom	207
7.1	Lovvalgets kval	207
7.2	Uklar betaling	209
7.3	Hans Hus' hus	210
7.4	Transformator i kjelleren	210
7.5	Villaen som brant ned	213
7.6	Bolig eller småbruk?	215
7.7	Oppføring av bolig	215
7.8	Ublu pris	216
7.9	Per Christian vs. Storebygg AS	217
7.10	På sviktende grunn	218
8	Fast eiendoms rettsforhold	220
8.1	Kortedrag	220
8.2	Den forbaska tomte	220
8.3	Peders stirett	221
8.4	Stien over Peder Ås' eiendom	221
8.5	Gjerdet på Marte Kirkeruds eiendom	222
8.6	Solvikas perle	223
8.7	Guri og Kjell Grukks hytte	223
8.8	Brønnen som forsvant	224
8.9	Tuttahytta	225
8.10	Ti kjappe	227
9	Pengekravsrett	229
9.1	«Lån overtatt fra Peder Ås»	229
9.2	Småbåthavna i Lillevik	229
9.3	Dobbel husleie	230

9.4	Ole Volds lån	231
9.5	Data Business.....	232
9.6	Motregning	233
9.7	Solidariske studenter	234
9.8	Svartmaling.....	235
9.9	Lars Lopps gjeldsbrevlån.....	236
9.10	Takstein i hodet.....	236
10	Pante- og kausjonsrett	238
10.1	Pantsettelse av båt.....	238
10.2	Pantsettelse av Storgaten 24	238
10.3	Pant i fremmed hus	239
10.4	Pantet som brant	239
10.5	Lillevik Sykler AS.....	240
10.6	Gundersen & Sønn AS	241
10.7	Den «gode» nabo	242
10.8	Kåre kausjonist.....	243
10.9	Hans og Grete	244
10.10	Tores kausjon.....	244
11	Selskapsrett	246
11.1	Johan trenger juridisk veiledning	246
11.2	Suppevogna	247
11.3	Brukt og Billig AS	247
11.4	Multi Partner AS.....	249
11.5	Pene Biler AS	249
11.6	Party Tour AS.....	251
11.7	Gårdsturisme i Telemark.....	251
11.8	Overdragelse av aksjer	252
11.9	Bizznizz & Sånn ANS.....	253
11.10	Advokatfirmaet Kreativ Forretningsjuss ANS	254
12	Forvaltningsrett	257
12.1	Småplukk.....	257
12.2	Leieøkning i Lillevik havn.....	258
12.3	Kontrolltiltak på Lillevik sykehus.....	259
12.4	Ansvar for gamle synder	260
12.5	Lillevik Parkering AS.....	261
12.6	Brudd på taushetsplikt?	263
12.7	Advokatmat.....	263

12.8	Dispensasjon i byggesak	264
12.9	Uheldige Anton	265
12.10	Innsyn i tilbud	265
13	Arbeidsrett	267
13.1	Ansettelse av vaktmester	267
13.2	Trekk i lønn	268
13.3	Ferieavvikling hos Right Price High AS	268
13.4	Oppsigelsesfrister	269
13.5	IT-konsulent Peder Ås	270
13.6	Flom hos Lillevik Jernvare	271
13.7	Utpasseringskontroll	272
13.8	GPS-data	273
13.9	Rusmiddeltesting	275
13.10	Frisørsalongen «Night & Day»	275
14	Markedsføringsrett	277
14.1	«Få kjerringene ut fra tinget!»	277
14.2	Salgsgaranti	277
14.3	Kontant betaling forbudt	278
14.4	Eiendomsnytt	279
14.5	King Eiendomsmegling AS	280
14.6	Serious Business AS	281
14.7	Hvilke vedtak?	281
14.8	Fordelskort hos Lillevik borettslag	282
14.9	Lagbilder	283
14.10	Giftekniv.no	283
15	Tvangsfullbyrdelse, gjeldsforhandling og konkurs	285
15.1	Predator Inkasso AS	285
15.2	Fem på rappen nr. 1	286
15.3	Fem på rappen nr. 2	287
15.4	Fraværdom i forliksrådet	288
15.5	Ingers innsigelser	288
15.6	Gartner Petter Åsen	289
15.7	Arkitekt Larsen	290
15.8	Industribeledning AS	291
15.9	Spamakk AS	292
15.10	Advokat Anton Glad	293

16	Økonomisk kriminalitet	295
16.1	Lett oppvarming.....	295
16.2	Åtte grunnleggende	295
16.3	Billige bildeler	297
16.4	Ungdomsopprør og skinnjakkesalg.....	298
16.5	Edvald Skunchs ukjente maleri	300
16.6	En stresskoffert med penger	301
16.7	Overfakturering.....	302
16.8	Hva galt har egentlig Peder gjort?	304
16.9	Ikke telling på partikkeltellerne	306
16.10	Lønnsutbetalinger til Tore Topp	308
	Forkortelser	310

Om å skrive juridiske eksamensoppgaver

Viktigheten av å jobbe med oppgaver

Hvis du virkelig vil lære deg juss, må du jobbe aktivt med stoffet. Å gå på forelesninger, er ikke nok. Dette gjelder uansett hvor god foreleseren måtte være. Det holder heller ikke bare å lese lærebøker. I hvert fall ikke hvis du vil ha en god karakter på eksamen. Det er i tillegg helt nødvendig å løse juridiske oppgaver. Det er flere grunner til at du bør gjøre det.

For det første er det først ved aktiv problemløsning at du virkelig tenker over problemstillingene. Du får testet ut om du virkelig har forstått det du leste om i læreboken eller hørte på en forelesning.

For det andre vil du oppdage at du husker stoffet bedre når du har jobbet aktivt med det og gjør det til «ditt eget». Hvis du jobber med oppgaveløsning sammen med andre, vil du sannsynligvis få enda bedre uttelling. Da vil du sikkert få nyttige innspill fra de andre på gruppa. Det vil også bedre innlæringen av stoffet at du både må snakke og skrive juss. Da bruker du nemlig flere deler av sanseapparatet ditt enn bare øyne og ører. Det fører igjen til at du husker stoffet bedre.

For det tredje er det å skrive oppgaver eksamenstrening. Karakterene fastsettes på bakgrunn av det du presterer på eksamen. Kun det. Hvis du skulle delta i en sangkonkurranse, NM i turn eller hva det måtte være, ville du ikke ha øvd deg litt først? Jo, selvsagt ville du det. Eksamen kan sammenlignes med en konkurranse. Du må derfor forberede deg på tilsvarende måte.

På eksamen prøves du i evnen til å løse juridiske oppgaver. Det er derfor *det* du må bli god på. Og for å bli god, må du øve. De oppgavene som du finner i denne boken, er alle oppgaver som ligner på dem du vil få til eksamen. Så benytt

sjansen når du har den, og løs så mange oppgaver du klarer. Jo flere oppgaver du løser, desto mer trening får du. Lykke til!

Hva må jeg kunne for å skrive en god oppgave?

For å skrive en god juridisk oppgave må disse tre helt grunnleggende forutsetningene være til stede:

- Du må kunne jussen
- Du må kunne skrive godt norsk
- Du må ha god oppgaveteknikk

At du må kunne jussen for å skrive en god juridisk besvarelse, er temmelig opplagt. Det hjelper naturligvis ikke å kunne skrive godt og ha en utmerket oppgaveteknikk hvis du ikke har noe fornuftig å komme med. Men som jeg allerede har sagt, er det å skrive oppgaver en utmerket måte å lære seg jussen på. Du bør derfor bruke oppgaveskriving som et supplement til å lese lærebøker og gå på forelesninger.

Det hjelper ikke å kunne mye juss hvis du ikke greier å formidle kunnskapene dine. Når du er kommet på høyskole-/universitetsnivå, er det en selvfølge at du har grunnleggende norskkunnskaper og kan skrive feilfri norsk. Manglende skriveferdigheter vil dessverre gå ut over karakterene. Det er fordi språket er jussens verktøy. Det brukes til å beskrive ofte subtile nyanser og detaljer. Uten et godt og presist språk, forsvinner den presisjonen som er helt nødvendig for å levere poengterte juridiske drøftelser. Du bør derfor investere mye tid i å jobbe med å utvikle skriveferdighetene dine (med mindre du skriver som en «gud» allerede, selvfølgelig ☺). Å skrive oppgaver er for øvrig en meget god måte å oppøve skriveferdigheter på.

Oppgaveteknikk er meget viktig for å gjøre det bra på eksamen. Det er faktisk så viktig at god oppgaveteknikk i visse tilfeller kan veie opp for manglende juridiske kunnskaper. I det følgende skal jeg derfor behandle dette temaet relativt inngående.

Oppgaveteknikk: Hvordan skriver jeg en god oppgave?

Til eksamen vil du kunne få to typer oppgaver: praktiske oppgaver og teorioppgaver. Erfaringsmessig har studentene mest problemer med de praktiske oppgavene. Teorioppgavene faller lettere for de fleste. Jeg skal derfor si mest om løsning av praktiske oppgaver. For begge oppgavetyper gjelder for øvrig at du skal løse oppgavene med bakgrunn i dagens rettsregler, med mindre du får uttrykkelig beskjed om noe annet. La oss si at Peder Ås kjøpte en båt i 2009. I et slikt tilfelle behøver du ikke finne ut hva kjøpsloven sa om båtkjøp i 2009.

Løsning av praktiske oppgaver

Hvordan skrive en god oppgave?

En praktisk oppgave består av konkrete spørsmål i tilknytning til et gitt faktisk forhold – en «case» om du vil. Peder Ås er en mann som ofte dukker opp i praktiske oppgaver. Det faktiske forholdet kan for eksempel være at Peder har kjøpt en ting av Lars Holm. I etterkant av kjøpet har det oppstått en tvist. Peder mener at tingen har en mangel, og han krever kanskje å få hevet kjøpet. Du skal da ta stilling til tvisten og bruke jussen på de faktiske omstendighetene som er beskrevet i oppgaveteksten.

Hvordan du bør besvare en praktisk oppgave, vil kunne variere noe fra oppgave til oppgave. Men skjematisk sett består en god juridisk besvarelse av en praktisk oppgave av tre deler:

1. Rettslig grunnlag/hjemmel
2. Drøftelse
3. Konklusjon

Rekkefølgen her er ikke tilfeldig. Du skal begynne med del 1 og avslutte med del 3. Svarer du på oppgaven i en annen rekkefølge, vil besvarelsen bli ustrukturert og rotete. I det følgende skal jeg si litt mer om hver enkelt del.

1. *Det rettslige grunnlaget* er den eller de rettsregler som du skal ta utgangspunkt i når du skal drøfte det aktuelle juridiske spørsmålet.

Oftest vil det rettslige grunnlaget være en eller flere lovbestemmelser. Du skal da vise til den aktuelle lovbestemmelsen innledningsvis. Er det spørsmål om heving av et kjøp på grunn av en mangel, skal du derfor vise til kjl. § 39 første

ledd og opplyse at det avgjørende for spørsmålet er om det foreligger en «mangel» og i så fall om mangelen medfører «vesentlig kontraktsbrudd».

Det er ikke alltid det finnes lovbestemmelser å vise til. I norsk rett finnes det mange ulovfestede regler. I slike tilfeller angir du det rettslige grunnlaget ved en kort angivelse av den ulovfestede regelen, for eksempel slik:

- «Spørsmålet her er om Lars Holm kan tilbakekalle løftet etter re integrasjonsregelen.»
- «Det avgjørende her er om det er årsakssammenheng mellom skaden og ansvarsgrunnlaget.»
- «Om Lillevik kommune hadde myndighet til å treffe vedtaket, beror på om det var så inngripende overfor Peder at lovhjemmel er nødvendig, jf. legalitetsprinsippet.»

2. *Drøftelsen.* Når du har angitt den rettslige problemstillingen oppgaven reiser, vil neste trinn være å drøfte det spørsmålet du har reist. Drøftelsen vil vanligvis være den største delen av en god besvarelse. Drøftelsen er normalt også den vanskeligste delen av besvarelsen og den delen du bør bruke mest tid på.

Hvis du for eksempel har angitt at den rettslige problemstillingen er om det foreligger et «enkeltvedtak» (jf. fvl. § 2 første ledd bokstav b), skal du drøfte om det foreligger et enkeltvedtak med bakgrunn i de opplysningene som framgår av oppgaveteksten. Å drøfte vil si å peke på argumenter som taler både for og mot en konklusjon. Hvis for eksempel spørsmålet er om en mangel utgjør et vesentlig kontraktsbrudd, kan et argument for at kontraktsbruddet er vesentlig, være at det foreligger svikt i grunnleggende kjerneegenskaper ved produktet. Et motargument kan kanskje være at heving vil ramme selgeren hardt, samtidig som kjøperen kan være like godt tjent med et prisavslag. Det er viktig at du forsøker å se saken fra begge sider.

Den juridiske argumentasjonen skal være logisk oppbygd. Du skal ikke bare ramse opp argumenter som taler for en løsning og argumenter som taler mot en løsning i vilkårlig rekkefølge. Du må drøfte strukturert og i en rekkefølge som gjør at konklusjonen kommer som en logisk følge av din argumentasjon. Hvis du for eksempel skal ta stilling til et tolkningsspørsmål i en kontrakt, er det naturlig først å ta utgangspunkt i kontraktens ordlyd. Hvordan er det naturlig å forstå det som står i kontrakten på bakgrunn av alminnelig språkbruk? Deretter kan du trekke inn andre momenter, for eksempel andre bestemmelser i kontrakten, hva kontraktspartene eventuelt har sagt før kontrakten ble inngått, etterfølgende opptreden mv.

Det er også viktig å være klar over at du noen ganger vil få oppgaver hvor det ikke er så mye å drøfte. I slike tilfeller skal du nøye deg med kort å nevne den relevante rettsregelen og deretter konkludere. La oss si at Peder Ås har anført at en kjøpsavtale ikke er bindende fordi det ikke foreligger noen skriftlig avtale. Her er det nok å fastslå at en muntlig kjøpsavtale er like bindende som en skriftlig. Du skal ikke drøfte dette spørsmålet side opp og side ned. Hvis du gjør det, viser du manglende forståelse, og du framstår som usikker.

Det vil ikke alltid være lett for deg å avgjøre når du står overfor et spørsmål som krever grundig drøftelse, og når du bare kort skal angi rettsregelen og konkludere. Dette krever en viss juridisk modenhet. En måte å skaffe seg det på er å jobbe mye med oppgaveskriving.

Når du drøfter, skal du være bevisst på forskjellen mellom å drøfte og bare å skrive av oppgaveteksten. Å drøfte vil si at du bruker opplysningene i oppgaveteksten i en juridisk *kontekst*.

Du må også vokte deg for å *spekulere* i oppgaveteksten. Du skal ta det som står i oppgaveteksten som et gitt faktum. Du skal verken legge til noe eller trekke fra noe. Står det for eksempel i oppgaveteksten at Peder Ås og Marte Kirkerud inngikk en muntlig avtale om kjøp av en fast eiendom, så gjorde de det. Dette gjelder selv om det ikke er vanlig å inngå muntlig avtale om kjøp av fast eiendom, og selv om det måtte være aldri så dumt.

En besvarelse av en praktisk oppgave skal være saklig, nøktern og balansert. Du skal ikke bruke de store ordene, og du må også vokte deg for å bli følelsesmessig involvert i oppgaven. Skriv ikke: «Det Marte gjorde mot Peder, var helt avskyelig». Eller: «Dette er det verste jeg noen gang har hørt. At det går an!» Du skal argumentere med juridiske *argumenter*, og ikke med adjektiver og karakteristikk.

3. *Konklusjonen* er den enkleste delen av hele besvarelsen. Den skal være meget kort, og bare angi det *resultatet* du har kommet til på bakgrunn av drøftelsen. Konklusjonen skal være klar og entydig. Eventuell tvil skal du ha gjort rede for – og ryddet til side – under drøftelsen. Hvis drøftelsen er god, vil konklusjonen for øvrig komme som en naturlig avslutning på drøftelsen din.

Hvordan skal jeg jobbe med oppgaven på eksamen?

Hvordan du vil disponere tiden din og arbeide med oppgaven på eksamen, er helt opp til deg. Det er *innholdet* i besvarelsen som teller, og ikke hva du gjør for å få festet innholdet til papiret. Her er likevel noen råd som du kan vurdere.

De er basert dels på mine egne erfaringer og dels på erfaringer til studenter og andre lærere ved høyskoler og universiteter som jeg har diskutert temaet med. Arbeidet med løsning av praktiske oppgaver kan sies å bestå av tre deler:

1. Lesing av oppgaveteksten
2. Disponering
3. Utskriving

1. *Lesing av oppgaveteksten.* At du skal begynne med å lese oppgaveteksten, høres kanskje selvsagt ut. Og det er det også. Men det er en så viktig del av arbeidet på eksamen at det ikke kan understrekes ofte nok. Hvis du ikke leser oppgaveteksten nøye, vil du kunne misforstå både faktum og de spørsmålene du skal svare på, og du risikerer å «bomme» på oppgaven. Du vil også lett kunne komme i tidsnød fordi du må skrive deler av besvarelsen din på nytt når du oppdager misforståelsen underveis.

På eksamen vil du sannsynligvis være nervøs og bare «trippe» etter å komme i gang med å skrive. Det er ekstra viktig at du roer deg ned og tar deg god tid til å lese og forstå oppgaven før du begynner å skrive. Dette gjelder særlig praktiske oppgaver hvor faktum er relativt omfattende.

Det er viktig at du leser *hele* oppgaven før du begynner å svare på de enkelte spørsmålene. Dette er viktig for å få en oversikt over oppgavens totale omfang, slik at du kan disponere tiden din. Tiden er ofte knapp på eksamen, og hvis du ikke planlegger hvordan du skal bruke den, risikerer du å komme i tidsnød.

En annen grunn til at du bør lese hele oppgaven før du begynner å svare, er at du da unngår dobbeltbehandling og rot. Det kan være at det du skriver som svar på ett spørsmål, også er delvis svar på et annet spørsmål som kommer senere i oppgaven. Men fordi du ikke har lest hele oppgaven, oppdager du det ikke før det er for sent.

Det finnes flere hjelpemidler som du kan bruke for å visualisere, og dermed lettere forstå, faktum. Hvis oppgaven gjelder spørsmål hvor tidsforløpet er viktig, for eksempel hvor det er spørsmål om et krav er foreldet eller om det er reklamert i tide, kan det være smart å bruke tidslinjer. Er det snakk om en problemstilling i tilknytning til arbeidsforhold eller selskapsforhold, vil du kanskje ha nytte av å tegne opp et organisasjonskart. I visse arvesaker vil et «familietre» være et meget nyttig hjelpemiddel.

2. *Disposisjon.* Når du har lest hele oppgaven, er tiden kommet for å utarbeide en disposisjon for besvarelsen din. Med disposisjon mener jeg en skisse, hvor du i stikkords form fester et utkast til eksamensbesvarelse på papiret. Disposisjonen

er med andre ord en miniatyrgave av besvarelsen din. Men til forskjell fra selve besvarelsen, er den bare myntet på *deg*. Det er derfor bare du som trenger å forstå den. Formålet med disposisjonen er å gjøre det enklere for deg å skrive ut besvarelsen i fulltekst.

En disposisjon har altså det samme formålet som en kladd. Det er likevel ikke det samme som en kladd. En kladd er mer omfattende. På eksamen er tiden ofte knapp, slik du ikke har tid til å skrive en kladd. Det er nettopp derfor jeg råder deg til å lage en disposisjon i stedet.

Hvordan skal så disposisjonen din se ut? Vel, disposisjonen er jo som sagt besvarelsen din i miniatyr. Den skal derfor ha det samme innholdet, bare i komprimert form. Det betyr at den må bygges opp på den måten som jeg har gjort rede for foran, nemlig:

1. Rettslig problemstilling / grunnlag / hjemmel
2. Drøftelse
3. Konklusjon

La oss tenke oss at det er spørsmål om hvorvidt en leietaker har plikt til å betale full husleie i et tilfelle hvor tre leietakere har leid en bolig sammen, men den ene ikke betaler sin del, se oppgave 9.7 i denne boken (side 102). En disposisjon for besvarelse av en slik «case» kan for eksempel se slik ut:

1. Rettslig grunnlag problemstilling: Sol. ansv.? Jussen: Flere skyldnere = sol. ansv. hvis ikke annet er avtalt, jf. gbl. § 2 (2) analogisk
2. Drøftelse
 - Flere skyldnere? Ja, leide sammen. Alle tre signerte samme kontr.
 - Hva er avtalt? Står ikke = Intet avt. Taler for sol. ansv.
 - Dessuten: Opptrådte iht. sol. ansv. ved å samordne husl. bet. Ikke bet. husl. separat.
3. Konkl:
 - Sol. ansv. Per må bet. hele leiebeløpet.

3. *Utskriving*. Når du er ferdig med å disponere oppgaven, skal den skrives ut i fulltekst. Du skal nå skrive vanlig norsk, med fulle setninger.

Utskrivingen av besvarelsen er en ren «sjarmøretappe». Dette er den enkleste arbeidsprosessen på eksamen. Hvis disposisjonen din er strukturert og detaljert,

er denne jobben relativt enkel. Men det er en viktig jobb som skal gjøres. Det er det du skriver nå som sensor skal lese, og som danner grunnlaget for karakterfastsettelsen. Du må derfor ikke ta lett på denne oppgaven.

Før du begynner å skrive, bør du orientere deg om hvor mye tid du har igjen av eksamensdagen. Du må avpasse tempoet i skrivingen din til den tiden du har igjen. Har du god tid, kan og bør du ta deg tid til å skrive pent og tydelig, slik at sensor lett kan forstå hva du har skrevet. Du bør også legge vekt på å formulere deg godt og presist. Det er med de presise og velformulerte formuleringene du virkelig kan briljere på eksamen.

Løsning av teoretiske oppgaver

Løsning av teoretiske oppgaver kan sammenlignes med å skrive norsk stil i kategorien artikkel («drøft om .../grei ut om ...»). For de fleste faller denne oppgavetyperen mye lettere enn den praktiske oppgaven. Det er fordi løsning av teorioppgaver ikke er så forbundet.

De teorioppgavene du får til eksamen ved de studiene denne boken er myntet på, er sjelden omfattende. En besvarelse behøver ofte ikke være på mer enn et par sider. Selv om det er lettere å skrive en teorioppgave enn en praktisk oppgave, betyr ikke det at oppgaveteknikk er uviktig her. Det er ikke tvil om at god oppgaveteknikk vil kunne heve besvarelsen din.

Når du skal besvare en teoretisk oppgave, skal du vise sensor din juridiske forståelse. Det er flere grep du kan gjøre for å få dette fram.

Et viktig virkemiddel er *struktur*. Besvarelsen din må ha en logisk eller formålstjenlig oppbygning; det er ikke likegyldig i hvilken rekkefølge du omtaler de ulike delspørsmål. For eksempel bør du nevne hovedregler før unntak, det sentrale før det usentrale osv. Du må også gjøre deg helt ferdig med det du begynner på, og ikke hoppe fram og tilbake.

Å ha en god struktur på besvarelsen, innebærer også å skrive *konsentrert og poengtert*. Hold deg hele tiden til det oppgaven spør om. Ikke fyll besvarelsen med anekdoter, gode råd, erfaringer fra eget liv eller annet utenomsmakk.

En annen måte du kan vise din juridiske forståelse på, er gjennom *avgrensninger* og *presiseringer*. La oss si at oppgaven handler om heving av kjøp. I et slikt tilfelle kan det være hensiktsmessig å presisere at vi har flere lover som regulerer kjøp (den alminnelige kjøpsloven av 1988, forbrukerkjøpsloven, avhendingsloven mfl.). Vi har også typer av kjøp som ikke er lovregulerte. Det kan da være smart å nevne dette innledningsvis, for så å avgrense oppgaven til den typen

kjøp som det er mest nærliggende å behandle ut fra pensum. Ved dette viser du at du har god juridisk oversikt, og at den måten du har løst oppgaven på, er et resultat av et bevisst valg fra din side.

Jeg skal imidlertid for ordens skyld understreke at du ikke kan avgrense en oppgave helt som du selv vil. Du kan selvsagt ikke velge å avgrense oppgaven mot noe du ikke kan svare på! Avgrensninger kan bare benyttes når det foreligger et forsvarlig grunnlag for det, typisk fordi oppgaven kan besvares på flere måter.

En god teoretisk besvarelse er ikke refererende, i den forstand at den ramser opp rettsregler. Ren avskrift av lovsamlingen gir ingen uttelling på eksamen. Husk at sensor har tilgang til Lovdata han også. Poenget er å vise sensor at du har *forstått* rettsreglene. I stedet for å bedrive ren avskrift, skal du heller begrunne rettsreglene og komme med eksempler.

For øvrig gjelder mye av det samme som ved løsning av praktiske oppgaver. Også ved løsning av teorioppgaver er det viktig å lese oppgaven nøye. Ikke begynn å svare på oppgaven før du har forstått den. Hvis du skulle være i tvil med hensyn til oppgavens omfang, forklarer du det og foretar nødvendige avgrensninger og/eller presiseringer.

Det er også lurt å lage en disposisjon. Disposisjonen vil imidlertid ha et annet innhold enn ved løsning av en praktisk oppgave. Hva som vil være en hensiktsmessig disposisjon, varierer fra oppgave til oppgave. Det er dessverre ikke mulig å operere med en standarddisposisjon for alle teorioppgaver.

OPPGAVER

Juridisk metode

1.1 Fra topp til tå

Tema: Almennelige domstoler i Norge

Vanskelighetsgrad: Lett

Spørsmål: Hvordan vil du rangere disse domstolene, som her er nevnt i tilfeldig rekkefølge, fra høyeste til laveste instans: lagmannsrett, tingrett, Høyesterett, forliksråd?

Løsningsforslag på side 159

1.2 Vergemålsloven

Tema: Lovtolkning. Lovens ordlyd. Tolkingsresultater.

Vanskelighetsgrad: Lett

Vergemålsloven § 2 første ledd lyder slik:

«Med personer under vergemål menes

a) personer under 18 år,

b) personer som har fylt 18 år, og som det er vedtatt vergemål for etter kapittel 4.»

Spørsmål 1: Hvordan vil du tolke denne bestemmelsen ut fra ordlyden alene?

Spørsmål 2: Hva kalles denne type tolkningsresultat? Begrunn svaret.

Løsningsforslag på side 159

1.3 På kollisjonskurs nr.1

Tema: Motstrid mellom rettsregler

Vanskelighetsgrad: Middels

Sett at lov A bestemmer at en handling er lovlig, mens lov B sier at den samme handlingen er ulovlig. Sett videre at lov A trådte i kraft 1. januar 2001, mens lov B trådte i kraft 1. januar 2014.

Spørsmål: Hvilken av de to lovene skal gis forrang? Begrunn svaret.

Løsningsforslag på side 159

1.4 På kollisjonskurs nr.2

Tema: Motstrid mellom rettsregler

Vanskelighetsgrad: Lett

Forutsett at straffeloven og Grunnloven inneholder bestemmelser som strider mot hverandre.

Spørsmål: Hvilken lov skal gis forrang? Begrunn svaret.

Løsningsforslag på side 160

1.5 På kollisjonskurs nr.3

Tema: Motstrid mellom rettsregler

Vanskelighetsgrad: Middels

Forutsett at forbrukerkjøpsloven og avtaleloven inneholder bestemmelser som strider mot hverandre.

Spørsmål: Hvilken lov skal gis forrang i dette tilfellet? Begrunn svaret.

Løsningsforslag på side 160

1.6 På kollisjonskurs nr. 4

Tema: Motstrid mellom rettsregler

Vanskelighetsgrad: Middels

EØS-loven § 2 lyder slik:

«Bestemmelser i lov som tjener til å oppfylle Norges forpliktelser etter avtalen [dvs. EØS-avtalen], skal i tilfelle konflikt gå foran andre bestemmelser som regulerer samme forhold. Tilsvarende gjelder dersom en forskrift som tjener til å oppfylle Norges forpliktelser etter avtalen, er i konflikt med en annen forskrift, eller kommer i konflikt med en senere lov.»

Spørsmål: Hvilket rettskildemessig prinsipp kan bestemmelsene i EØS-loven § 2 ses på som et utslag av?

Løsningsforslag på side 160

1.7 Hønehaukdommen

Tema: Lovtolkning. Tolkingsresultater

Vanskelighetsgrad: Middels

I den såkalte hønehaukdommen (Rt. 1997 s. 1341) ble en gårdbruker som hadde skutt en fredet hønehauk som hadde angrepet en høne i hønsegården hans, frifunnet på grunn av nødverge. Paragraf 11 i den tidligere viltloven av 1981 tillot felling av fredet vilt hvis dette skjedde i nødverge og det dreide seg om angrep på «bufe». Selv om høns og annet fjærkre ikke er «bufe» etter alminnelig språkbruk, ble bufeloven § 11 likevel ansett å gjelde for angrep på høns.

Spørsmål: Hva kaller man den type lovtolkning som Høyesterett anvendte i denne saken?

Løsningsforslag på side 161

1.8 Bilbeltedommen

Tema: Lovtolkning. Tolkingsresultater

Vanskelighetsgrad: Middels

Den såkalte bilbeltedommen (Rt. 2001 side 545) gjaldt forståelsen av forskrifter gitt med hjemmel i vegtrafikkloven § 23 a. Forskriftene stiller krav om at bilbelte skal brukes, og den gir hjemmel for å ilegge gebyr ved «unnlatt bruk» av bilbelte.

Da A ble stoppet og ilagt bot, hadde hun bilbeltet fastspent, men skulderbeltet lå under venstre arm. Høyesterett kom til at denne anvendelsen av bilbeltet var «unnlatt bruk» av bilbelte i forskriftenes forstand. «Bruk» av bilbelte måtte etter Høyesteretts syn forstås som bruk av bilbeltet på *korrekt* måte, og ikke som her, hvor bilbeltet lå under armen.

Spørsmål: Hva kalles den type lovtolkning som Høyesterett benyttet i bilbeltedommen?

Løsningsforslag på side 161

1.9 Mobiltelefondommen

Tema: Rettskildefaktorer – relevans og vekt

Vanskelighetsgrad: Middels

I mobiltelefondommen (Rt. 2007 side 1274) la Høyesterett til grunn at en mobiltelefon har en forventet levetid på tre til fire år, og at det som følge av dette gjelder en absolutt reklamasjonsfrist på fem år, jf. fkjl. § 27.

Dommen var enstemmig, og førstvoterende, dommer Bård Tønder, uttalte blant annet følgende om levetidsspørsmålet:

«(29) Lovens ordlyd gir ingen klar løsning på om utgangspunktet skal tas i den faktiske utskiftingstakt eller i den tekniske levetid. Derimot inneholder forarbeidene uttalelser av betydning. Av Ot.prp. nr. 44 (2001–2002) side 181 framgår at avgjørelsen av hvor lenge salgsgjenstanden er «ment å vare», i prinsippet må bero på en vurdering som ligger nær opp til de krav til varens egenskaper som følger av forbrukerkjøpsloven § 15 annet ledd bokstav b. Etter denne bestemmelsen skal tingen svare til det som forbrukeren har grunn til å forvente med hensyn til dens holdbarhet. Dette er i utgangspunktet en objektiv vurdering som ikke kan bero på den enkelte kjøpers subjektive oppfatning. Dog pekes det i proposisjonen på at omstendigheter ved det enkelte kjøp kan trekkes inn, samtidig som det understrekes at det ved salg av nye,